

ETNOGRAFIA DE LA TERRA ALTA

Etnografia de la Terra Alta. Projecte per a la recerca etno- antropològica

Josep Alanyà i Roig

Presentació de Xavier Pallarès i
Povill. Pròleg d'Anton Carreras i
Busquets

Consell Comarcal de la Terra
Alta

Osca, 2003

514 pàgines.

La figura de Josep Alanyà, el seu mestratge, no cal dir-ho, són coneguts de tots el que estimem la nostra terra; dels que l'estimem, l'estudiem i, d'alguna manera, pretenem aprofundir en el seu coneixement. I per bé que gairebé sempre l'hem relacionat sobretot amb una de les nostres poblacions, Batea, aquest cop ens ofereix una obra referida a tota la comarca. Una obra important, d'envergadura. Gairebé gosaríem dir una obra cabdal, «Etnografia de la Terra alta».

Parlem-ne doncs d'aquesta «Etnografia». La tasca duta a terme per escriure-la sens dubte ha estat dura, ha estat potser la tasca d'una vida. Anys i anys de recerca sagaç, acurada, d'entrevistar la gent de les nostres contrades, d'observar-los en tots i cadascun dels moments de la seva existència, en el treball i en la vida familiar, tal volta d'acompanyar-los en les seves alegries i les seves tristors. Alanyà la

coneix bé la nostra Terra Alta.

El resultat de tot això, el llibre que avui tenim a les mans, un volum de cinc-centes catorze pàgines que podríem dividir en dues parts ben diferenciades. A la primera, i després d'una breu i acurada introducció històrica, hi trobem tota una mena d'indicacions, llistats dels possibles camps en els quals cal treballar en el futur, ara mateix, per tal de preservar el nostre patrimoni, el nostre món. El nostre món o el seu record, ja que la societat terraltina, com succeeix arreu, evoluciona, canvia. Del que fou el passat avui és molt el que només perviu en la memòria dels més grans.

Llistats, temes apuntats. No s'enganya ningú, aquesta primera part es titula «Guia per a la recerca etnogràfica» i és plena de suggeriments. Curulla: la pagesia, els pobles, les cases, l' aixovar i el mobiliari, l'alimentació, la ramaderia, els oficis... tantes i tantes coses! I és ací on ens adonem de la tasca que ens queda per fer, una tasca mínimament iniciada que ens ha donat ja obres força acurades i interessants (a tall d'exemple voldríem recordar la que en Felip Fucho dedicà als antics mètodes de caça a La Fatarella), però que tanmateix s'obre ingent al davant nostre. Caldria escometre-la abans no sigui massa tard, caldria encoratjar els investigadors.

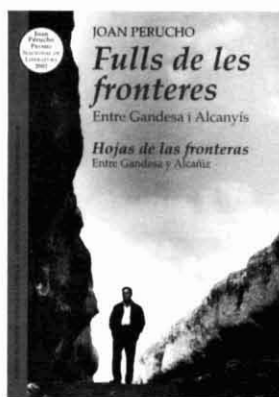
La segona part és ja la pròpiament dedicada a l'estudi etnogràfic, els estudis duts a terme pel propi Alanyà. Es tracta del cicle vital de la nostra gent; o potser fora millor dir dels nostres pares i avis, fins i tot parlar dels avantpassats, ja que avui el nostre entorn és força diferent del que trobem descrit

en aquestes pàgines. S'inicia amb l'embaràs i el naixement, acaba amb la mort i les cerimònies fúnebres. Un estudi interessant i aprofundit. Se'ns parla del bateig, de les primeres activitats del nen, dels jocs de nois i noies (ben diferents als actuals, potser més creatius i que a molts ens retornen a la pròpia infantesa), de la comunió, el servei militar, el festeig i el casament, la salut i la malaltia, els remeis, la mort. D'aquest darrer apartat Alanyà en presentà ja una comunicació a les Segones Jornades d'Estudi de la Terra Alta, i avui com llavors potser algú pugui considerar que les descripcions són innecessàriament realistes, crues fins i tot. Deixant de banda les experiències que tots hem viscut, l'autor tenia a l'abast bona bibliografia mèdica. Sigui com sigui, el conjunt d'aquest estudi podem considerar-lo reeixit amb escreix.

Troblem després els capítols dedicats al calendari agrari i la religiositat popular. Els apartats de fonts d'informació i bibliografia són considerables. Un mapa, plànols de les dotze poblacions... especial menció mereixen les fotografies que trobem a l'inici de cada capítol, algunes poden ésser considerades merescudament vertaders documents històrics. Llàstima que la qualitat del paper no ens permeti apreciar-les en tots els seus detalls.

Resumint doncs, una obra per la qual Alanyà es fa creditor a la nostra gratitud. Una obra que no pot deixar de figurar a les nostres biblioteques. Ni a les llars de tots aquells que estiguin interessats en conèixer una mica millor la nostra Terra Alta.

Neus Pallarès Casals

Fulls de les fronteres. Entre Gandesa i Alcanyís.

Hojas de las fronteras. Entre Gandesa i Alcañiz

Joan Perucho

Presentació d'Artur Quintana

Centro de Estudios Bajoaragoneses

Calaceit, 2003

307 pàgines.

Va romandre anys en aquesta comarca, exercí la judicatura entre nosaltres. El senyor jutge de Gandesa. Molts el coneixien, encara el recorden. Y ell ens coneixia. I de la coneixença, tots ho sabem, en neix l'estimació, l'amor. Joan Perucho, que d'ell és de qui parlem, esdevindria ja per sempre més un enamorat de la Terra Alta. O potser, deixant de banda qualsevol tipus de límit o convenció geogràfica, d'aquestes terres ebrenques, del Baix Aragó i el Matarranya, dels Ports. Fronteres, com se'ns diu, ficticiament reals o realment fictícies, feliçment transgredides, vèrtex situats a l'alterosa Morella, a Alcanyís i Mequinensa, a la nostra Gandesa, tan propera. Llocs que en la seva obra apareixen amaratats de màgia, el País del Fantàstic.

Joan Perucho, nascut i resident a Barcelona, a l'antiga vila de Gràcia... d'aquesta, la seva pàtria petita, la feina, les circumstàncies, el durien a l'altra banda de la nostra geografia, a una

Catalunya diferent i desconeguda que en els primers instants (no podem saber-ho) tal volta el sobtà. Ben aviat però, aquests indrets i les seves gentes, aquests paisatges, li farien sentir tot el seu encís.

Indrets, paisatges i personatges, que trobem a la base de tota la seva obra. Una obra, cal dir-ho, captivadora i estranya alhora. Com poden oblidar, tots els que les hagin llegit, aquelles extraordinàries "Històries naturals"? Són pàgines en les quals realitat i fantasia es barregen, es confonen. Al costat del protagonista, Antoni de Montpalau, hi trobem personatges perfectament reals, hi trobem, en breu incursió, Chopin i George Sand, com també el futur general Prim i, sobretot, l'heroi del Maestrat, Ramon Cabrera, amenaçat pel vampir Onofre de Dip. Barcelona, sí, però també les terres tarragonines, Gandesa, Morella, els agrests roquissars del Port. S'ha parlat de surrealisme en fer referència a aquesta obra. Nosaltres ens estimem més fer-ho de màgia.

I juntament amb aquesta, la seva obra cabdal, al costat de novel·les i reculls de poemes, pàgines i més pàgines esparses dedicades a aquestes terres i als que tingueren relació amb elles. Homes de Déu, com Salvador d'Orta, genis de l'art com Picaso, tan lligada també la seva trajectòria a aquesta població, periodistes com Nipho; o, senzillament, fondistes com l'Enric Alcalà i la seva dona, ella sempre atrafegada davant dels fogons. La Fonda Alcalà de Calaceit, tota una institució entre nosaltres; una institució valorada com cal per l'escriptor que feliçment continua viva en l'actualitat.

I és que en l'obra de Peruchó tot es barreja, tot es confon i hi

troba el seu lloc, història i fantasia, bibliofília, gastronomia, paisatges, aromes, colors i sabors. No es ara el moment de jutjar-la, són altres ja els que ho han fet, els que l'han aplaudida arreu. Ací volem tan sols donar les gràcies a aquells que avui ens han fet arribar aquestes pàgines, a aquells homes i dones que, dirigits per l'Artur Quintana, s'han preocupat d'afegir obra esparxa de difícil localització i fragments de novel·les, pàgines en les quals es fa evident l'amor de Perucho envers la nostra terra. Una terra que fou la seva d'adopció.

Edició bilingüe, com ho fou la seva obra. Acurada, bellament il·lustrada. L'acollim amb gratitud i també amb un cert regust melangiós.

Perquè Perucho ens ha deixat. I el món de les lletres catalanes o, senzillament, el món de les lletres, avui està de dol.

N P C